

Микола ДАНЬКО, Світлана МАКСИМЕНКО

Микола Данько

ОПТИМІСТИЧНИЙ РЕАЛІЗМ ХУДОЖНИКА-ЛЯЛЬКАРЯ

Зустрівши Миколу Данька випадково на вулиці, зовні ви не відрізните його із загального натовпу: він позбавлений богемної епатажності та театральної екстравагантності. Лише “діла його”: вистави, сценічне оформлення, ляльки казкових персонажів – найяскравіше свідчення дивовижної артистичності його світовідчуття.

Приїхавши до Івано-Франківська (після 13-річних поневірянь, без даху над головою – лялькарі аж напередодні свого 60-річного ювілею дістали власне приміщення), я свідомо не перепитувала перехожих. Розпізнавальні коди і знаки Данька (як у альпінізмі!) вели правильною дорогою. Спочатку це були модерні скляні театральні тумби із незвичною внутрішньою конструкцією, потім – скромний, але дивовижно виразний золотий напис на фронтоні театру (що не губився в модерній архітектурі нового “крутого” банку – сусіда). Але “диханіє сперло” від вигляду інтер’єру: там на нових, ще не обжитих, стінах фойє вас зустрічали справжні господарі театру – театральні ляльки. А з портретів (де зазвичай розташовані фото творчого складу трупи) на вас допитливо дивились оченята хлопчиків та дівчаток: Тетянки Ярчук, Володі Кочмара, Ромчика Януша, Колі Данька (сьогоднішніх майстрів, коли вони, напевно, і не мріяли про сцену!) ... Легко здогадатись, що всі ці сюрпризи теж належать одному хазяїнові – головному художнику театру Миколі Даньку!

Наша розмова відбулася у його майстерні, серед царства “живих” та ще “не народжених” ляльок. Я завітала до майстерні, коли Данько вправно дошивав казковим молодицям на швейній машинці мереживо до нижніх спідниць, одразу демонструючи, як кумедно “вишиватиме” така краля на сцені.

Результат діалогу пропонуємо вашій увазі.

Світлана Максименко: Глядач у драматичному театрі приходиться подивитись на улюбленого актора чи актрису. В мистецтві лялькарів все відбувається по-іншому. Виконавець “ховається” за ляльку. Чи для Вас, як для художника-постановника, важливо, в чиїх руках опиняється Ваше творіння?

Микола Данько: Спочатку я працював у Івано-Франківському драматичному театрі (зараз теж співпрацюю з режисерами багатьох українських театрів), але свій вибір

Йому – 46. За гороскопом – Тілець. Професія співпадає з його покликанням – художник. У 1985 р. закінчив Одеське художньо-театральне училище (відділ – “сценограф драми”); у 2005 р. – Івано-Франківський інститут мистецтв Прикарпатського університету ім. В. Стефаника (факультет дизайну). Стаж роботи у драматичному театрі – від 1985 р. (здійснив 20 постанов), у театрі ляльок – від 1990-го (тут “згубив” арифметику). Улюблені кольори – червоний та золотистий, персонаж – усі негативні, драматург – народні казки.

Сцена з вистави “Коли ще звірі говорили” К. Губенка за І. Франком. Режисери – Д. Нуянзін, В. Підцерковний. Івано-Франківський театр ляльок ім. Марійки Підгірянки, 2003 р.

зробив на користь ляльок. Тут художник має більшу свободу виразу. Залишив драмтеатр через один майже анекдотичний випадок. Одна народна артистка, приміряючи костюм античної туніки до майбутньої прем'єри, наполягала, щоб я змінив крій і зробив "костюм в талію". Тоді її талію я змушений був підкреслити, а виставу згубив. Ляльки в цьому плані мовчазніші! Але тут дуже важливо, хто їх бере в свої руки. Є актори, здатні "оживити" ляльку. Не завжди така здатність залежить від освіти, досвіду роботи. Якщо актор відчуває ляльку, його енергія не закінчується на рівні руки, а передається персонажеві – тоді той оживає. Якщо ні, то просто носить ляльку. Це як дар Божий, музикальний слух чи відчуття смаку, міри. Воно або є, або немає. У нашому театрі мені в цьому плані дуже сподобалась актриса Тетяна Чикірова, заслужена артистка України. Пригадую, як вона зайшла до майстерні (тоді я ставив казку "Битий небитого везе"), побачила мою ляльку Вовка і сказала: "Я буду грати цю роль!" Скільки я не переконував, що це чоловіча роль, не допомогло. Вовк у її творчій біографії був одним з кращих. Пригадую, як актором став робітник сцени, монтувальник Тарас Степанюк. Він божественно водив ляльку! Його одразу ж помітили на першому фестивалі: нагородили Гран-прі, преміями. Тепер він живе і працює у Франції.

С. М.: Окрім енергетики, професіоналізму, якими ще рисами характеру має володіти актор-лялькар?

М. Д.: Почуттям гумору обов'язково! Адже це ознака образного мислення. Я

б навіть набирав акторів у вузи за спеціальними тестами, де обов'язково увів би саме таку графу. У цій професії без почуття гумору людині нема чого робити, це, як тепер кажуть, не його бізнес.

С. М.: Тоді аналогічне запитання щодо художника театру ляльок...

М. Д.: Іронія, терпіння тут необхідні найбільше. Адже театр – колективна творчість. Часто в процесі народження вистави її гальмують "технологічні" причини, матеріальні проблеми, а ти як художник уже думаєш про щось нове. Але не можеш приступити до нього, бо не пускає старе.

С. М.: Як народжується образ майбутньої вистави в уяві художника?

М. Д.: Для мене спочатку має виникнути певна ландшафтно-географічна ситуація – ляльки повинні бути однієї "нації": ведмеді, лисиці, вовки... З'являється наче марево, димка, певні геометричні обриси.

Сцени з вистави "Вертеп".
Режисер – О. Інюточкін.
Івано-Франківський театр ляльок
ім. Марійки Підгірянки, 1991 р.

Коли їх знайдено, тоді всі складові я “поміщаю” туди. Якщо вони тримаються купи – значить, не помилився: є цілісність, гармонія. Це шлях від великого до малого. Спочатку я “вимальовую” собі певний світ, а потім – його героїв. Скажімо, коли герой – Ведмідь, то я бачу його костюм, який шила його Ведмедиця величезними неоковирними лапами...*(Сміється)*.

С.М.: Ви сказали дуже важливу річ про національність ляльки. Сценічні герої, створені вами, хто за “національністю”?

М.Д.: Мені видається, що в залежності від тематики вистави вони різні. Але нещодавно я працював у

Білорусі, і там мені сказали, що усі мої ляльки мають український колорит.

С.М.: У виставі “Жили-були” (режисер В. Підцерковний) герої мандрують з української народної казки про золоте яйце в аналогічні версії російського, білоруського, американського фольклору. Як вам вдалося створити ляльку, котра з Івана стає Ванюшей, а потім – Джоном?

М.Д.: Існують загальновідомі шаблони. Я не знаю американців, але у моєму сприйнятті – це усмішка на весь екран, стрілянина.

С.М.: Отже, художник має володіти і спостережливістю психолога?

М.Д.: Так, а ще – загальною освіченістю у своїй справі. Театр вимагає знань з багатьох галузей: живопису, скульптури, архітектури, бо це мистецтво синтетичне.

С.М.: Як ви встигаєте? Чи вистачає двадцять чотири години на добу?

М.Д.: Я думаю, що тут мене зрозуміють усі художники: нова тема, як правило, з тобою цілодобово. Звичайно, вдома, коли не спиться, з’являються думки. Дуже важливий отой перший загальний образ, про який уже говорив.

С.М.: Як домашні ставляться до специфіки вашої професії?

М.Д.: Це не помітно для них. Я ж не катуляю вдо-

Сцени з вистави “Дюймовочка” Г. К. Андерсена. Режисер – В. Підцерковний. Івано-Франківський театр ляльок ім. Марійки Підгірянки, 2005 р.

Ляльки з вистави "В чужому пір'ї" Марійки Підгірянки. Режисер – О. Інюточкін, художник – М. Данько. Івано-Франківський театр ляльок ім. Марійки Підгірянки, 1992 р.

Ескізи до вистави "Гуцульська легенда" І. Бориса. Режисер – І. Борис, художник – М. Данько. Івано-Франківський театр ляльок ім. Марійки Підгірянки, 1990 р.

Ескізи костюмів до вистави “Лісова пісня”
Лесі Українки. Режисер – Л. Попов. Івано-
Франківський театр ляльок ім. Марійки
Підгірянки, 1997 р.

були дітьми, що таке ляльковий театр. Адже наш театр готує не лише глядача для “дорослого” театру, а й відвідувачів художніх виставок... Наше мистецтво – синтетичне: тут і скульптура, і живопис, і музика, і ткацтво, і елементи архітектоники. Батьки, дідуся, бабусі пояснюють дитині на виставах, як в глини “з’являються” очі, як вона стає лялькою, оживає. Дорослі про це, на жаль, забувають... Наш

театр – це перший після дитсадку заклад, який вводить наймолодшого громадянина в соціум. Від нас залежить, що в ньому побачить дитина: талант чи бездарність, красу чи агресію. У нас, в Івано-Франківському університеті, можна було б бодай один раз на п’ять років відкрити відділення лялькарів. Кадри, котрі мають передати досвід, є. Нехай з курсу із п’яти осіб до нас повернуться двоє: це буде нова кров, нове повітря, нове поповнення.

С. М.: На ваш погляд, яке місце у державі, соціумі, місті тепер посідає театр ляльок і яке мав би посідати?

М. Д.: Незважаючи на всі негаразди, державний геноцид нашої професії (тут я, як театрознавець, завмерла від відчуття солідарності із співрозмовником), ми вижили. Ми робимо свою справу. Настане час... А може, не настане? А може, це нормальний стан для мистецької установи, де самому треба виживати, ні на кого не сподіваючись? До речі, ви запитували про характерні риси лялькарів. Одна з них – оптимістичний реалізм, незважаючи ні на що!

С. М.: Можете визначити формулу Івано-Франківського театру ляльок? Чому ви тут, що вас тут тримає, гріє?

М. Д.: Можливо, моя майстерня “на шару”? (*Сміється. Замислився*). Не знаю... Можливо, колектив? Хоча зараз він кардинально змінюється, сюди приходять нові люди. Але вони мусять пристосовуватись до наших правил поведінки, співати “нашу пісню”. І це добре!

С. М.: Якою має бути пісня, щоб “прописатись” у вас?

М. Д.: Це домашні правила, як у сім’ї. Скажімо, ми дуже рідко сваримось.

С. М. Але в театрі це неможливо!

М. Д.: (*Здивовано*) Хіба в театрах сваряться?! А-а, знаю, в інших театрах бувають такі випадки. У мене це було один раз – із режисером Я. Грушецьким. Тоді нас обох закликав до себе в кабінет директор Зиновій Ілліч Борецький, налив по чарці коньяку і сказав: “Хлопці, ви не маєте права сваритися!”

С. М.: Вплинуло?

М. Д.: Вплинуло! Наш директор дуже мирна людина.

С. М.: Отже, в колективі театру ляльок багато залежить від керівника. Якими якостями він має володіти?

М. Д.: Зиновій Ілліч Борецький – творча людина. Дуже прискіпливо добирає репертуар. Він з великим розумінням

ставиться до тих людей, хто чимось дочинився до нашої спільної справи. Заради цього може багато вибачити. Взагалі мені пощастило з директором, я не уявляю, як би склалась моя доля без нього. Я вдячний йому за його невтручання. Раз він не втручався в мою професію, долю, мої погляди – значить, розумів. Здалеку, зі сторони, він, можливо, і скеровував мене, але ніколи не вмішувався у творчі, інтимні речі. Бо завжди це дуже дратує.

Формулу успіху театру я визначила як СВОБОДУ ТВОРЧОСТІ. На цій фразі, зважаючи на благальний вираз очей художника, я вимкнула диктофон. Мій співрозмовник, стерши піт з чола, полегшено зітхнув і кинувся ... до швейної машинки. Відпочивати.

Івано-Франківськ–Львів

Ескізи костюмів до вистави "Лісова пісня" Лесі Українки. Режисер – Л. Попов. Івано-Франківський театр ляльок ім. Марійки Підгірянки, 1997 р.

